

**SAFE SCHOOL IN THE IMPLEMENTATION OF THE EDUCATIONAL PROGRAM
BEZPIECZNA SZKOŁA W REALIZACJI PROGRAMU NAUCZANIA**

Prof. zw. dr hab. Witold Pokruszyński
Wyższa Szkoła Gospodarki Euroregionalnej
im. Alcide De Gasperi w Józefowie
w.pokruszynski@wp.pl

ABSTRACTS

In this paper author described the basic issues regarding contemporary polish school at the aspect of safety measures created by state public security system and the terms of educational program implementation. Additionally, taking into consideration the conditions of educational obligation performance carried out by young generation, much attention is dedicated to threats, which can appear today and in the early future, being caused by man and nature.

The second part of the article contains the authors thoughts concerning the terms of reference of the school headmaster, teacher and educator role.

The proposal of changes mentioned in this article can contribute to the radical improvement of the real status of the polish school.

W artykule autor zawarł podstawowe kwestie dotyczące dzisiejszej szkoły polskiej w aspekcie jej bezpieczeństwa w systemie bezpieczeństwa publicznego państwa i warunków realizacji programu nauczania. Ponadto, mając na uwadze uwarunkowania wypełniania obowiązku nauczania dzisiejszej młodzieży, wiele miejsca autor poświęcił zagrożeniom, jakie mogą wystąpić dziś i w najbliższej przyszłości wywołane przez człowieka i przez naturę. W drugiej części artykuł zawiera myśli autora w kwestii roli dyrektora szkoły, nauczyciela i pedagoga. Propozycje zmian proponowane w artykule mogą przyczynić się do radykalnej poprawy stanu faktycznego polskiej szkoły.

KEY WORDS:

*security, school, education, polish system of education, teacher, pupils
bezpieczeństwo, szkoła, edukacja, polski system oświaty, nauczyciel, uczniowie*

WPROWADZENIE - BEZPIECZEŃSTWO W SZKOLE

Aby przejść do rozważań na temat bezpiecznej szkoły w systemie bezpieczeństwa publicznego państwa, należy w pierwszej kolejności sprecyzować – w miarę dokładnie – jakie zagrożenia występują bądź mogą występować w XXI wieku, które nie sprzyjają realizacji programu szkoły lub wręcz paraliżują sam proces dydaktyczny.

Na podstawie wypowiedzi znanych pedagogów, publikacji i obserwacji rodziców powszechnie wiadomo, że polska szkoła jest zagrożona – bez ujawniania konkretnych kategorii zagrożeń. Wiemy również z mediów, że w innych krajach UE szkoły także funkcjonują w sytuacji zagrożenia. Dociekania autora na podstawie badań przedmiotu dowodzą, że szkoła jest zagrożona poprzez:

1. Łatwość dostępu młodzieży i dzieci do alkoholu i narkotyków na terenie szkoły lub w pobliżu szkoły;
2. Brak skutecznej reakcji społecznej na przejawy zjawisk patologicznych w otoczeniu szkoły;
3. Brak skutecznej, profesjonalnej reakcji instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo szkoły;
4. Pobicia, kradzieże i wymuszenia jako przejaw przemocy;
5. Gwałty i porywania dla okupu lub handlu żywym towarem i organami ludzkimi;
6. Brak szacunku dla nauczycieli i wychowawców oraz rodziców ze strony uczniów;
7. Brak autorytetów wśród wychowawców i nauczycieli;
8. Brak należytej współpracy nauczycieli z rodzicami w zakresie wychowania młodzieży szkolnej;
9. Brak możliwości i metod skutecznej identyfikacji potencjalnych zagrożeń;
10. Brak dobrze organizowanych zajęć dla uczniów poza lekcjami obowiązkowymi;
11. Niedostateczna ilość środków finansowych przeznaczonych na edukację i bezpieczeństwo szkoły;
12. Niedoskonała infrastruktura logistyczna szkoły włącznie z dożywianiem dzieci;
13. Zagrożenia wywołane przez naturę (powódzie, pożary, huragany, ulewy, mrozy);
14. Zagrożenia cyberprzestrzenią.

Wyżej wymienione zagrożenia szkoły stanowią zestaw kategorii zagrożeń tylko na dzień dzisiejszy, a ich liczba może być powiększona np. o terroryzm. W Polsce takie zagrożenie realnie jeszcze nie wystąpiło, choć jego pojawienie się jest możliwe. Kolejną kategorią zagrożenia może być trzęsienie ziemi.

Mając w pamięci wyżej wymienione zagrożenia, ich źródła i przyczyny powstawania, należy przejść do kwestii bezpieczeństwa szkoły jako podstawowego warunku realizacji programu nauczania. W tym miejscu ośmielam się wysunąć tezę: stopień poczucia bezpieczeństwa szkoły jest wprost proporcjonalny od stopnia bezpieczeństwa publicznego państwa. Należy przyjąć, że bezpieczeństwo szkoły jest ważnym elementem bezpieczeństwa publicznego, za które ustawowo odpowiada państwo.

Nie trudno dostrzec, że poczucie zagrożenia nie maleje, lecz rośnie z każdym dniem, w każdym środowisku, tj. na łądzie, wodzie i w powietrzu. Stan poczucia zagrożenia negatywnie wpływa na proces dydaktyczny, gdyż oddziałuje on na kształtowanie osobowości dzieci. Obecnie uważa się, że zapewnienie bezpieczeństwa publicznego, a w tym szkoły, stanowi podstawowy warunek duchowego i materialnego rozwoju uczniów będących grupą społeczną szczególnej troski. Organem administracji rządowej odpowiedzialnym za bezpieczeństwo publiczne w państwie i tym samym szkoły jest Ministerstwo Spraw Wewnętrznych.

W tym miejscu należałoby postawić pytanie: czy polska szkoła może dobrze funkcjonować z punktu widzenia bezpieczeństwa, jeśli na terenie kraju działa ponad 590 zorganizowanych grup przestępczych, które działają na szeroką skalę w takich obszarach, jak nielegalny handel narkotykami, nielegalny handel bronią i materiałami wybuchowymi, handel żywym towarem, pranie brudnych pieniędzy, handel organami i tkankami ludzkimi. Odpowiedź brzmi nie.

Zatem przed każdą szkołą w Polsce stoi zadanie maksymalnego zapewnienia bezpiecznego jej funkcjonowania bez względu na miejsce i środowisko (miasto, wieś). Rodzi się kolejne pytanie: co należałoby zmienić lub udoskonalić, aby poprawić niekorzystny stan bezpieczeństwa szkoły?

Możemy przeczytać w ustawach i rozporządzeniach, że za stan bezpieczeństwa i higienę w szkole odpowiada jej dyrektor. Z punktu widzenia formalnego i prawnego tak powinno być i tak jest. Jednak czy dyrektor szkoły jest – po pierwsze – dobrze przygotowany do pełnienia tak odpowiedzialnej funkcji z uwzględnieniem bezpieczeństwa i – po drugie – czy ma wszystkie niezbędne „narzędzia” do zapewnienia sprawnego funkcjonowania szkoły. Chyba nie.

Co należałoby zmienić lub wprowadzić (według wiedzy i doświadczenia autora) aby poprawić aktualny stan polskich szkół w aspekcie ich bezpieczeństwa? Dla pełnej jasności i komunikacyjności staram się wypunktować najważniejsze przedsięwzięcia do realizacji w najbliższych latach. Należy:

1. Dokonać przeglądu wszystkich dyrektorów szkół na podstawie opracowanych kryteriów oceny z uwzględnieniem wiedzy o bezpieczeństwie publicznym;
2. Przyjmować do szkół kandydatów na nauczyciela wyłącznie z autentycznymi

kompetencjami do wykonywania zawodu;

3. Wprowadzić we wszystkich szkołach etaty pedagogów;
4. Wprowadzić stały etat profesjonalnego ochroniarza;
5. Wprowadzić do szkoły stały etat lekarza stomatologa;
6. Dobierać starannie wychowawców klasowych z autorytetem nieformalnym;
7. Wprowadzić do programów nauczania przedmiot o kulturze;
8. W procesie nauczania zwiększyć liczbę zajęć aktywizujących, uczenia myślenia;
9. Opracować plan ewakuacji szkoły na wypadek ewentualnych możliwych zagrożeń i określić schematy zachowań uczniów i nauczycieli w takich sytuacjach.

Pragnę nadmienić, że to tylko niektóre podstawowe zmiany i udoskonalenia, jakie mogą częściowo zmienić oblicze polskiej szkoły. Szkoła w XXI wieku to nie tylko miejsce nauczania, lecz również kształtowanie osobowości młodego człowieka, jego charakteru i wrażliwości na piękno, uczenia umiejętności oceny negatywnych i pozytywnych zjawisk współczesnego świata, a także zachowań w różnych sytuacjach ekstremalnych. Należy z całą mocą wyrazić przekonanie, że tylko w bezpiecznej szkole zarówno nauczyciel, jak i uczeń, mogą spokojnie, bez obaw realizować program edukacji w warunkach bezstresowych, a po zakończonych zajęciach mogą bezpiecznie udać się na odpoczynek lub do zajęć pozalekcyjnych. Tu musi zachodzić ścisła współpraca pomiędzy nauczycielem-wychowawcą, rodzicami i organami bezpieczeństwa publicznego oraz ochroniarzem szkolnym.

NAUCZANIE I WYCHOWANIE W SZKOLE

We współczesnym świecie jakość i skuteczność nauczania zyskuje coraz wyższą rangę. Takie przesłanie znajdujemy w podstawowych dokumentach Unii Europejskiej. Gospodarka oparta na wiedzy i innowacji oraz na wysoko kwalifikowanej kadrze kierowniczej, technicznej i pracownikach. Do tego przyczyniają się w podstawowej mierze dyrektorzy, nauczyciele i pedagodzy, którzy znajdują się na naczelnym miejscu w realizacji tego ważnego zadania. Podobne stanowisko w tej kwestii znajdujemy w Stanach Zjednoczonych i innych przodujących krajach, gdzie sprawy poprawy procesu edukacyjnego są na naczelnym miejscu w różnych publikacjach i mediach.

To wyzwanie jest spowodowane koniecznością doskonalenia całego systemu edukacyjnego na wszystkich poziomach i w każdej specjalności, i wyprzedza potrzeby gospodarki opartej na wiedzy. Dlatego rosną wymagania wobec dyrektorów szkół, nauczycieli i pedagogów oraz warunków realizacji programów w szkołach pod względem merytorycznym, metodycznym oraz właśnie bezpieczeństwa.

Dzisiejsza szkoła wymaga profesjonalnego zarządzania. Tę odpowiedzialną funkcję sprawuje dyrektor szkoły. Aby sprawnie zarządzać placówką oświatową w dzisiejszych czasach, należy opanować wiedzę i umiejętności z różnych dziedzin – przede wszystkim z pedagogiki, psychologii kierowania i komunikacji społecznej, prawa gospodarczego i finansowego oraz bezpieczeństwa. Dyrektor to osoba o wysokich kompetencjach i powinny cechować go wiedza, mądrość życiowa, takt, talent, wyjątkowe umiejętności, poważanie, szacunek, respekt. To on jest autorytetem formalnym i nieformalnym wobec nauczycieli, pedagogów, rodziców dzieci i wszystkich innych pracowników szkoły. Istotną cechą jest także inteligencja emocjonalna, czyli zdolność rozpoznawania stanów emocjonalnych własnych i podwładnych, a także radzenia sobie z nimi. W praktyce oznacza to skupianie emocji i nadanie im pozytywnego kierunku. Nauczyciele, pracownicy i uczniowie z osobowości zarządzającego nimi dyrektora powinni czerpać energię do rozwijania swojej osobowości oraz wszelkiego działania (Adamowicz, 2012, str. 50). Zarządzanie szkołą w warunkach dzisiejszej rzeczywistości wymaga pracy, poświęcenia i wytrwałości oraz nieustannej pracy nad sobą. Kierowanie to odpowiednie dobrzy wartości, to ciągłe szukanie mniejszego zła czy większego dobra. Tych wyborów dokonuje się przede wszystkim na podstawie osądu moralnego i bardzo często intuicyjnego sposobu rozstrzygnięcia ludzkich problemów, nawet w sytuacjach wysoce stresowych.

W ten sposób należałoby postrzegać dyrektora współczesnej szkoły. Jednak nie mniej ważną rolę w szkole pełni nauczyciel. Nauczyciel w XXI wieku musi odznaczać się wysokimi kompetencjami w różnych dziedzinach, informatycznych i medialnych także. Wymagania stawiane nauczycielowi zmieniły się dość radykalnie w ciągu ostatnich lat.

Bycie nauczycielem jest czymś wspaniałym i nader szlachetnym, ale bywa również źródłem stresu, frustracji i bardzo często niedoceniane przez społeczeństwo i władze zwierzchnie. A przecież fundamentem edukacji jest jednak szersze założenie systemowe z wpisana w nie koncepcją i wizją człowieka, treściami programowymi, głównie wiedzą, moralnością i wartością oraz umiejętnościami dydaktyczno-wychowawczymi nauczycieli, których celem jest dążenie do rozwijania w uczniach talentów i umiejętności. Od szkoły wymaga się – oprócz wspierania procesów wychowawczych – kształcenia umysłu zarówno pod względem jego sprawności, jak i pod względem wiedzy. Doświadczenia edukacyjne społeczeństw krajów europejskich i północnoamerykańskich wskazują, że dobra szkoła to szkoła niezależna, elastyczna i mająca ludzką twarz, gdzie dziecko jako podmiot wychowania czuje się dobrze i bezpiecznie. Dzisiaj trzeba wychowywać dzieci i młodzież do autentycznego uniwersalizmu, do postawy otwartej ku powszechnym wartościom, postawy miłości bezinteresownej. Jan Paweł II wielokrotnie podkreślał, że

człowiek jest zawsze bytem niepowtarzalnym, a jego wartość jest nieskończona, dlatego każdy potrzebuje zrozumienia, akceptacji, uczucia, szacunku, odpowiedniego środowiska. Osoba to byt, który ciągle się staje, dlatego wychowawcy, rodzice, nauczyciele, katecheci powinni nad tym rozwojem ciągle czuwać, aby pomagać młodemu człowiekowi prawidłowo wejść w nowy świat, świat wartości (Wojtyła, 1985, str. 11). W naszej współczesnej cywilizacji powszechny upadek podstawowych wartości i autorytetów nie sprzyja kształtowaniu prawidłowej osobowości, natomiast współczesne pokolenie narażone jest na indyferentyzm. Brak rozumnej edukacji humanistycznej może doprowadzić do moralnej i intelektualnej degradacji przyszłych pokoleń. W tym względzie nauczyciel ponosi odpowiedzialność społeczną za rezultaty swojej pracy w szkole. Jego rola jako organizatora procesu kształcenia i wychowania jest nie do przecenienia, odpowiada on bowiem przed narodem za poziom rozwoju przyszłego pokolenia na miarę XXI wieku. A to oznacza, że zadaniem każdego nauczyciela według Komitetu Ekspertów do spraw edukacji narodowej z 1989 roku jest: przekazywanie wiedzy i doświadczenia, pobudzanie aktywności poznawczej i praktycznej, rozwijanie sił twórczych i zdolności innowacyjnych dzieci i młodzieży, rozwijanie systemów wartości oraz kształtowanie postaw i charakteru wychowanków; rozwijanie zainteresowań, tworzenie warunków do działalności praktycznej; posługiwanie się nowoczesną technologią i ocenianie osiągnięć szkolnych dzieci i młodzieży; przygotowanie wychowanków do uczenia się przez całe życie; kierowanie procesami orientacji szkolnej i zawodowej, wspomaganie uczniów w formułowaniu zamierzeń edukacyjnych oraz planów zawodowych; pomoc w organizacji życia społecznego dzieci i młodzieży oraz właściwego wykorzystywania czasu wolnego.

Z kolei w poradniku „Godziny do dyspozycji wychowawcy klasowego” znajdziemy zapis, że nauczyciel powinien wykazywać zainteresowanie się dziećmi i młodzieżą, podmiotowo traktować uczniów, respektować ich indywidualność i wrażliwość na problemy, być sprawiedliwym, być empatyczny a ponadto umieć krytycznie spoglądać na siebie i własne postępowanie, a w razie potrzeby zmieniać je.

Oznacza to, że nauczyciel na miarę XXI wieku musi przyjąć rolę przewodnika ucznia, a nie jego nieomyślnej wyroczni. Nauczyciel powinien wskazywać drogę, a nie narzucać ją swoim uczniom. Kolejną bardzo istotną wartością jest prawidłowe przygotowanie uczniów do życia w zmieniających się percepcjach świata. Przecież nauka w szkole to nie tylko nauczanie danego przedmiotu, ale także zaszczepianie pewności siebie, iskry współzawodnictwa, kreatywności, myślenia i umiejętności samodzielnego uczenia się i korzystania z materiałów źródłowych. Tu można śmiało postawić tezę: dobry nauczyciel – dla ucznia dobry start w życie.

Ale dobry nauczyciel powinien szeroko korzystać z pewnych zasad, aby proces edukacyjny – nauczanie i wychowanie przebiegał sprawnie. Przez wiele lat dydak-

tycy różnie interpretowali termin „zasada”. Na przykład B. Nawroczyński mianem tym określał całość problematyki ogólnodydaktycznej. Z kolei K. Sośnicki zasadami nazywał najogólniejsze prawidła, których nauczyciel powinien przestrzegać we wszystkich swoich zabiegach dydaktycznych. Zarówno B. Nawroczyński, jak i K. Sośnicki, wyrażając swoje pojmowanie tego terminu, mieli na uwadze cele kształcenia na najwyższym poziomie. Według autora artykułu zasady to reguły postępowania w powtarzających się sytuacjach. W tym przypadku w procesie dydaktycznym.

Współczesna dydaktyka, według autora, wymaga między innymi stosowania takich zasad jak:

Zasada pierwsza – nauczanie dotyczy uczniów a nie nauczyciela. Nauczanie współczesne w szkole może być skuteczne pod pewnymi warunkami. Do tych warunków można zaliczyć kilka istotnych czynników, a mianowicie: infrastrukturę szkoły i jej innowacyjność, program nauczania i wychowania odpowiadający współczesnym wyzwaniom i przygotowanie nauczycieli do realizacji programu. Tu należy zauważyć niepodważalną zasadę uczenia uczniów, a nie nauczycieli. Trzeba jednak podkreślić, że nauczyciel, pomimo swego merytorycznego przygotowania, musi permanentnie zgłębiać wiedzę, doskonalić umiejętności dydaktyczne i metody wychowawcze. Pokutuje jeszcze błędne przekonanie, że nauczyciel określonego przedmiotu nie musi pełnić funkcji wychowawcy. Przeciwnie – podczas nauczania każdego przedmiotu, można i należy widzieć element wychowawczy. Istnieje tylko warunek, że nauczyciel przedmiotu musi być dobrze przygotowany do włączenia elementu wychowawczego podczas prowadzenia zajęć. Jeśli element wychowawczy zastosowany podczas realizacji przedmiotu będzie mało skuteczny, nie należy go stosować, gdyż może przynieść odwrotny skutek. Na podstawie swoich wieloletnich doświadczeń wyrobiłem sobie przekonanie, że dobry nauczyciel jest jednocześnie wychowawcą i autorytetem dla ucznia.

Zasada druga – nie zaczynaj nauczania bez znajomości uczniów i ich potrzeb. Uczeń, jak każdy młody człowiek, ma określone możliwości intelektualne, fizyczne i psychiczne. Oznacza to, że każdy uczeń jest inny i ma inne potrzeby nie tylko materialne. Ponadto nauczyciel powinien znać warunki bytowe ucznia, jego rodziców i ich status społeczny oraz przygotowanie rodziców do wychowania dziecka w różnym okresie jego rozwoju. Nie mogą wychowywać dziecka zarówno nauczyciel, jak i rodzic bez przestrzegania określonych wartości. Tu musi istnieć między nimi ścisła współpraca i zrozumienie, że tylko razem mogą osiągnąć główny cel w interesie podmiotu.

Zasada trzecia – uczeń podejmie wyzwanie edukacyjne jeśli nauczyciel i dyrektor szkoły podejmą wysiłek tworzenia warunków sprzyjających temu ważnemu celowi. Uczeń musi być świadomy tego, że szkoła zapewni mu bezpieczeństwo fi-

zyczne, psychiczne i medyczne, dobre warunki do nauki, przyjazne środowisko, a także kulturę bycia. Ważnym elementem dla ucznia staje się należąca do współpracy nauczyciela z rodzicami. W procesie kształtowania osobowości nie może być wielkich różnic w metodach wychowawczych i stosunku do nauczania. Niezmiernie ważna dla ucznia jest pewność, że w każdym momencie spotka go skuteczna pomoc w przypadku zagrożenia jego osoby na terenie szkoły i w drodze do szkoły oraz ze szkoły do domu.

Zasada czwarta – nauczanie bez pasji i aktywności nie ma założonych rezultatów. Oznacza to, że pasja i aktywność nauczyciela są podstawowymi atrybutami powodzenia. Cechy osobowościowe odgrywają istotną rolę na każdym poziomie kształcenia. Każda jego działalność w procesie nauczania musi być wykonywana z wielkim zamiłowaniem i aktywnością twórczą dając osobisty przykład uczącym się. Jeśli nauczyciel chce w skuteczny sposób wskazać uczniowi drogę, jak żyć i do czego dążyć, musi mieć pewne walory, do których należy m.in. autorytet i duży zasób wiedzy oprócz pasji i aktywności.

Zasada piąta – gdy nie jest jasne, musi być proste. Ta zasada wymaga od nauczyciela wyjątkowego przygotowania merytorycznego i metodycznego. Tak już w życiu jest, to, co jest trudne, podaje się uczniowi w czystej formie bez logicznego i prostego rozumowania zjawiska. A przecież dziecko pragnie zrozumieć dane zjawisko lub rzecz bez specjalnego wysiłku umysłowego od razu, natychmiast. Do tego nauczyciel musi dokonać swojej interpretacji i każdą rzecz trudną pokazać w sposób prosty, zrozumiały, w praktycznym zastosowaniu.

Zasada szósta – bądź wrażliwy na potrzeby uczniów bez obawy utraty wiarygodności. W tej zasadzie występują: dobrze przygotowany nauczyciel, wrażliwy i czuły na potrzeby ucznia i uczeń, który zawsze jest w potrzebie. Nauczyciel powinien znajdować czas i być blisko dziecka w potrzebie. Nauczyciel staje się wiarygodnym partnerem wtedy, gdy utrzymuje bliski kontakt z uczniem i jego rodzicami, empatycznie wczuwa się w problemy i nastroje ucznia, udziela mu pomocy w trudnych kryzysowych sytuacjach. Ponadto nauczyciel powinien przyjąć rolę przewodnika ucznia i wskazywać mu drogę postępowania w dzisiejszym skomplikowanym świecie. Tego najbardziej uczeń potrzebuje. Chodzi o to, aby obie strony były współtwórcami a nie pionkami w rękach partnera. Taki układ daje dobre, pożądane rezultaty. W tym przypadku nauczyciel przyjmuje rolę eksperta, osoby biegle posługującej się językiem, udzielającej pomocy i wsparcia. Jest on uważnym słuchaczem i obserwatorem, doradcą i przewodnikiem.

Zasada siódma – świadomego i aktywnego udziału ucznia w procesie nauczania. Ta zasada polega przede wszystkim na odpowiednim ukierunkowaniu aktywności ucznia, aby mogła ona być wykorzystana do urzeczywistnienia zawartych w programie celów i zadań, uwzględniając potrzeby społeczne i indywidualne

ucznia. Uczeń powinien być przekonany w słuszności podjętego trudu – nauki. On musi dobrze znać drogę swojego rozwoju i jednocześnie wiedzieć, że nauczyciel jest jego drogowskazem. W tym procesie nauczyciel powinien starać się poznać indywidualne zainteresowania ucznia i rozwijać je, aby uwzględniały coraz bardziej obiektywne potrzeby społeczeństwa. Dzięki temu u ucznia kształtują się wartościowe motywacje uczenia się. Nauczyciel powinien stawiać ucznia w sytuacjach problemowych, wymagających dostrzegania niezgodności pomiędzy faktami, a posiadaną wiedzą. Dobre rezultaty daje wdrażanie uczniów do zespołowej formy pracy.

Zasada ósma – systematyczność w nauczaniu. Ta zasada jest powszechna i skuteczna w procesie nauczania i jest złożona ze ściśle powiązanych ze sobą ogniw. Proces nauczania przebiega płynniej i zapewnia lepsze wyniki jeśli jest mniej przerw i dezorganizacji samego procesu dydaktycznego. Warunkiem skutecznego poznawania nowego materiału jest uprzednie ustalenie stanu wiedzy wyjściowej przedmiotu i systematyczne nawiązywanie do wiedzy. Ważne jest ustalenie merytorycznego środka ciężkości lekcji i eksponowanie na jego tle pochodnych wiadomości oraz umiejętności. Prawie każdy temat należy dokładnie podzielić na zagadnienia i podpunkty, a następnie przerabiać kolejno tworząc na końcu całość. Streszczenia i syntetyzujące powtórzenia powinny być używane zarówno na początku, jak i na końcu lekcji. Podczas prowadzenia lekcji należy zwracać uwagę na formę i sposób wyrażania myśli w celu korygowania błędów wdrażania do samodzielnej pracy ucznia. Rozwiązywanie poszczególnych zadań wymagających dłuższego czasu i systematycznego wysiłku należy stopniować trudności tak, aby mobilizować ucznia do pracy.

Zasada dziewiąta – trwałości wiedzy ucznia. Każdy chciałby wiedzę zdobytą w procesie nauczania mieć jak najdłużej. Wiemy, że zdobytą wiedzę z czasem nam „ucieka”, niekiedy w bardzo krótkim czasie. Najczęściej dzieje się tak dlatego, że zdobytą wiedzę nie jest stosowana w praktycznym działaniu lub zdobytą wiedzę społecznie jest bezużyteczna. Aby wiedza była trwała należy wytworzyć pozytywne motywacje uczenia się. Uczeń musi być przekonany do danego przedmiotu. Ponadto uczeń musi brać czynny udział w poznawaniu nowych treści, ćwiczenia mające na celu utrwalenie przedmiotu mogą być stosowane dopiero po ujawnieniu, że uczeń dobrze opanował i zrozumiał materiał podawany na lekcji. Częstotliwość powtórzeń powinna być stosowana zgodnie z przebiegiem krzywej zapamiętania. Większa liczba powtórzeń powinna być bezpośrednio po zapoznaniu się z nowym materiałem. Samodzielne odtwarzanie wiadomości przez ucznia świadczy o dobrym opanowaniu wiedzy i systematyczności jego pracy. Ważnym elementem w stosowaniu tej zasady jest systematyczna kontrola i ocenianie, co pozytywnie wpływa na trwałość wiedzy.

Zasada dziesiąta – operatywność w nauczaniu. Dobry nauczyciel tworzy sytu-

acje wymagające nie tylko przyswajanie i odtwarzanie wiedzy, ale zgodnie z programem nauczania proponuje i wyrabia umiejętności oraz sposoby posługiwania się nimi w pracy szkolnej i pozaszkolnej. Uczeń sam dochodzi do przekonania o słuszności działania, które będą mu niezbędne w przyszłości. Uczeń na pewnym etapie rozwoju zaczyna selekcjonować wiedzę na przydatną w jego dalszym życiu i zbędną społecznie. Oczywiście operatywność ucznia następuje w klasach starszych, w gimnazjum i liceum. Do tego nauczyciel musi go dobrze przygotować, aby wyznaczona droga była dla ucznia pozytywna.

PODSUMOWANIE

Wiek XXI to wiek wiedzy i innowacji we wszystkich obszarach życia współczesnego człowieka na ziemi. Wiele wyzwań i zagrożeń stawiają przed ludzkością nowe wymagania zarówno edukacyjne, jak i organizacyjne. A to oznacza, że współczesny człowiek musi być bezpieczny i wykształcony na miarę współczesnych wymagań. Temu wszystkiemu może sprostać tylko sprawnie działające państwo, mające mądrą politykę i racjonalną strategię jego rozwoju. W tym zawód nauczyciela jest szczególnie i nie da się porównać z żadnym innym. W pracy wychowawczej mamy do czynienia z tym, co jest najbardziej złożone, bezcenne i najdroższe w życiu – z człowiekiem wkraczającym w życie. Od nauczycieli, od ich przygotowania pedagogicznego i mądrości życiowej zależy droga życiowa młodego człowieka i szczęście osobiste. Zatem zadaniem współczesnej szkoły jest edukacja i wychowanie, kształtowanie osobowości i otwartości na świat, a także przestrzeganie systemu wartości. Podane zasady współczesnej dydaktyki nie wyczerpują problemu, gdyż na pewno ich jest więcej i może bardziej doskonałych, ale jeśli te wyżej wyeksponowane zasady będą stosowane z wielką rozważą, proces edukacyjny będzie bardziej skuteczny...

REFERENCES

- Adamowicz, E. (2012). Kompetencje współczesnego dyrektora szkoły. Zeszyty naukowe. Ryki.
- Palczewska, S. (2012). Nauczyciel w szkole XXI wieku. Zeszyty naukowe. Ryki: LSW.
- Pałgan, I. (2012). Nauczyciel - edukator i wychowawca, czy tylko edukator. Zeszyty naukowe. Ryki: LSW.
- Wojtyła, K. (1985). Miłość i odpowiedzialność. Studium etyczne. Kraków.